

rapporten en verslagen

Beleidsplan natuur- en landschapsbeheer

Door gebrek aan onderhoud en door onoordeelkundige houtkap raken veel mooie Nederlandse landschappen in verval. Vrijwilligers hebben daarop al veelvuldig de aandacht gevestigd met hun acties voor een beter beheer van knotwilgen, houtwallen, hoogstamboomgaarden, heidevelden en dergelijke. Natuurbeschermingsorganisaties hebben bovendien in 1978 al gewezen op het belang voor de werkgelegenheid. Teneinde de medewerking van de grondeigenaren te verkrijgen en de uitvoering van het werk is een organisatie noodzakelijk. De richting, waarin die organisatie zich dient te ontwikkelen, is uitgestippeld in het beleidsplan van het Landelijk Overleg Natuur- en Landschapsbeheer (LONL). De provinciale stichtingen voor natuur- en landschapsbeheer spelen een coördinerende rol tussen vraag en aanbod van werk. Om inzicht te krijgen in lokale behoeften introduceert het plan van het LONL ook gemeentelijke landschapsbeleidsplannen. Een eenvoudige landschapsvisie verschaft inzicht, waar naast onderhoud, restauratie enig bijplanten noodzakelijk is.

Het Beleidsplan (53 bladzijden, geïllustreerd) van het LONL kan worden besteld door overmaking van f 10,- op postgiro 9933 ten name van 'Natuurmonumenten', 's-Graveland, onder vermelding van 'Beleidsplan LONL'.

Verjaging van Aalscholvers en Blauwe Reiger bij Lelystad

In opdracht van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, directie Natuur- en Landschapsbehoud en onder verantwoordelijkheid van de Begeleidingscommissie Onderzoek Voorkoming Aalscholver Predatie (BOVAP) verscheen een rapport over de proefnemingen in 1981 over de verjaging van Aalscholvers en Blauwe Reigers op de viskwekerij Lelystad. De BOVAP bestaat uit prof. dr. W.H. van Dobben (onafhankelijk deskundige en voorzitter), dr. G.C. Boere (inspectie Natuurbehoud Staatsbosbeheer en secretaris), Ir. C.M. Bungenberg de Jong (Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij) en drs. M.R. van Eerden (Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders). In de periode 17 augustus—27 oktober hebben enkele waarnemers gegevens verzameld over de aantallen en het gedrag van de Aalscholvers op de viskwekerij. Hierbij namen verjagingsproeven een belangrijke plaats in. Bovendien kon worden onderzocht hoe vogels, en Aalscholvers in het bijzonder, reageerden op de bedrading die boven één van de vijvers was aangebracht. In de onderzoeksperiode (ruim 2 maanden) werden slechts 93 Aalscholvers waargenomen, waarvan 55 exemplaren gedurende de eerste week. Twee Aalscholvers werden geschoten. Over het effect van verjaging, in

combinatie met het schieten van vogels kon geen uitspraak worden gedaan. Het spannen van nylondraden had als resultaat dat een 5 ha grote vijver vrijwel niet meer door watervogels werd bezocht. Een literatuuronderzoek leverde nog enkele suggesties voor verjagingsmethoden op, die nog niet werden getest. Het rapport vermeldt dat het dringend gewenst is, dat het effect van bedrading van visvijvers op Aalscholvers verder wordt onderzocht.

Ook aan de verjaging en de methoden om Blauwe Reigers te weren is aandacht besteed. Het aantal reigers in de periode van 16 september tot 28 oktober varieerde van 23 tot 62 exemplaren en bedroeg gemiddeld 44 exemplaren. Alleen in afvissituaties worden Blauwe Reigers als schadelijk ervaren. In 1980 werden 35 Blauwe Reigers geschoten. Knalgasapparaten werden gebruikt om reigers af te schrikken, maar deze blijken onwerkzaam. Over het effect van het wegschieten van Blauwe Reigers is niets bekend.

Het rapport bevat negen appendices, waarvan de eerste is samengesteld door voorzitter en secretaris van de begeleidingscommissie.

E.R. Osieck: Verjaging van aalscholvers en blauwe reigers op de Viskwekerij Lelystad. Proefnemingen 1981. Gestencild, 87 bladzijden, 11 figuren, 12 foto's (1982). Vormgeving en productie Staatsbosbeheer, Inspectie Natuurbehoud, postbus 20020, 3502 LA Utrecht.

Voor de periode van 15 mei tot en met 15 september 1982 is drs. E.R. Osieck opnieuw aangesteld om onderzoek te doen. Dit onderzoek richt zich in eerste instantie op het meten van het effect van de bedrading, die de OVB de afgelopen winter op een aantal grote vijvers heeft aangebracht, om het neerstrijken van Aalscholvers te verhinderen. Een en ander is mogelijk geworden door de gezamenlijke financiële inspanning van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV) en het Staatsbosbeheer, inspectie Natuurbehoud. De resultaten van dit aanvullend onderzoek zullen, naar wordt gehoopt, nog in 1982 worden gepubliceerd.

Bepaling legdata van weidevogels en broedverloop in verschillende biotopen

In een gestencild rapport wordt aandacht besteed aan een methode, die de legdata bepaalt van weidevogeleieren. Voor bepaalde ornithologische problemen is het van belang om van nesten, die men in het veld aantreft, te kunnen zeggen hoe lang de eieren zijn bebroed. In dat geval is het uit te rekenen op welke datum de vogels met broeden zijn begonnen, wanneer de eieren zijn gelegd en wanneer ze uit zullen komen. Voor het vergelijken van het broedverloop in verschillende gebieden zou een dergelijke methode uitkomst bieden, omdat het direct in het veld bepalen van legdata moeilijk is. Bij een methode, waarbij de eieren getaxeerd kunnen worden op bebroedingsstadium, kan een steekproef van een aantal legsels genomen worden, waaruit het broedverloop voor een

bepaald gebied is af te leiden. Met een dergelijke methode kan de invloed van het rapen van kievitseieren op een directe wijze worden aangetoond.

Gedurende de periode dat de vogels broeden worden de eieren lichter van gewicht. Aan de eieren van Kievit, Grutto en Scholekster zijn dagelijks metingen verricht. Aan de hand van de metingen zijn schalen opgesteld. De invloed van het rapen van kievitseieren op het broedverloop kon met de watertestmethode worden aangetoond. Op een terrein waar tot 13 april werd geraapt, kwamen de Kieviten ongeveer 7 dagen later tot broeden dan in vergelijkbare gebieden waar niet geraapt werd. Op blauw- en schraalgraslanden kwamen de Kieviten ook later tot broeden. De invloed op het broedverloop van Grutto's kon niet worden aangetoond.

De beschreven watertestmethode biedt verscheidene mogelijkheden voor nader onderzoek. Te denken valt onder andere aan onderzoek naar de invloed van de moderne landbouw, de invloed van de vegetatie en de bereikbaarheid van voedsel in de broedperiode. Bovendien kan ook voor andere vogelsoorten een dergelijke schaal worden opgesteld. In hoeverre het verloop van kievit-, grutto- en scholeksterseieren te vergelijken is met eieren van andere vogelsoorten is onbekend. Wel is een dergelijk verloop vastgesteld bij Fazant, Patrijs en Wilde Eend en te verwachten is dan ook dat dit bij de meeste vogelsoorten het geval is.

Dick Veldman: Bepaling van legdata van weldevogels en het broedverloop in verschillende biotopen. Maart tot en met juni 1980. Gestencid, 62 bladzijden, 5 bijlagen, 22 figuren (1982). Doctoraalscriptie. Rijksuniversiteit Groningen, Sub-faculteit Biologie, Kerklaan 30, Haren. Vakgroep Zoölogie. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum, projectleider, drs. A.J. Beintema.

Vogelschade in de fruitteelt

De uitgaven van de Stichting Mondiaal Alternatief hebben wellicht geleid tot het bespoedigen van de uitgave van een vlugschrift van het ministerie van Landbouw en Visserij (nummer 348) getiteld 'Vogelschade in de fruitteelt'. In de eerste plaats dus ongetwijfeld een vlugschrift ten behoeve van de fruitteelers.

Het is de eerste van een drietal vlugschriften (er volgen nog 'Vogelschade in de groente- en sierteelt' en 'Vogelschade in de akker- en weildebouw'), die door Eduard Osieck is samengesteld op grond van vogelafweergegevens die door B. Schäffner bijeen werden gebracht. Onder de vette kop 'Schadelijke vogels' worden vermeld: Spreeuw, Merel, Zanglijster, Kramsvogel, Koperwiek, Huismus, Zwarte Kraai, Roek, Ekster, Vlaamse Gaai, Houtduif, Fazant en Waterhoen. Of al deze soorten nu werkelijk gerekend kunnen worden tot de vogelsoorten, die economische schade aanrichten, is toch wel een vraag. Het vlugschrift suggereert de leek dat deze soorten zo goed mogelijk bij de fruitteelt moeten worden weggehouden. Het eten van té lang aan de boom

hangend fruit of het eten van afgefallen fruit dat niet is opgeraapt kan geen enkele vogel aangerekend worden. Ook het aanpakken van reeds door wespen en andere insecten bewerkt fruit kan vogels evenmin aangerekend worden.

Soorten, die wel eens aan fruit pikken, behoeven wij nu niet direct onder de kop 'schadelijke vogels' te laten vallen. In de brochure worden behandeld: schade aan diverse gewassen, wettelijke bepalingen en procedures, afweermiddelen en afweermethoden en beperking schade. Bij de besprekingen van diverse afweermiddelen wordt niet vermeld dat het neerhangen van doodgeschoten vogels weinig nut heeft, terwijl het geweer niet in de eerste plaats wordt aanbevolen, maar ook niet geheel wordt afgewezen. De afweermiddelen worden verdeeld in visuele middelen, akoestische middelen en visueel-akoestische middelen.

Vogelschade in de fruitteelt. Vlugschrift voor de Landbouw, no. 348. Samengesteld door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in samenwerking met Directie Natuur- en Landschapsbescherming van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Plantenziektenkundige Dienst, Directie Faunabeheer, Directie Landbouwkundig Onderzoek en Landbouwvoorlichtingsdienst. Uitgave door het Ministerie van Landbouw en Visserij, in samenwerking met het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. (juli 1982). Verkrijgbaar bij de samenstellers en bij de regionale Consultantschappen voor de Tuinbouw.

Zilvermeeuwen op Helgoland

Van 1960 tot en met 1980 werden op Helgoland 1563 niet broedende Zilvermeeuwen geschoten, het aantal geschoten broedvogels was in deze periode 516 ouden en jongen. Omdat de Zilvermeeuwen op Helgoland in toenemende mate op de rotsen gingen broeden kwam er plaatsgebrek voor de Zeekoeten om te broeden. Het broedbestand van de broedvogels op de rotsen op Helgoland ging vooruit. In 1981 broedden er 2000 paar Zeekoeten, 5 paar Alken, 2655 paar Drieteenmeeuwen en 15 Noordse Stormvogel-paren.

Gottfried Vauk: Bestandenwicklung der Silbermöwe (*Larus argentatus*) und die Regulierung ihres Bestandes durch jagdliche Massnahmen auf der Insel Helgoland. Seevögel 3(2): 71-84.

Schiermonnikoog schiet Zilvermeeuwen

Volgens krantenberichten van 14 en 15 juni 1982 is er vergunning verleend voor het schieten van Zilvermeeuwen op Schiermonnikoog. Volgens de berichten zal er 'effectief worden afgeschoten, niet in de broedkolonies'. Men wil trachten op dit waddeneiland, zo heet het, de stand van de Zilvermeeuw terug te brengen naar 'een natuurlijk evenwicht'. Wie bepaalt overigens wat dan wel een natuurlijk evenwicht is? Er wordt geklaagd dat jonge Bergeenden, Eidereenden en Wilde Eenden door Zilvermeeuwen worden belaagd. En dan te weten dat deze soorten op de Waddeneilanden de laatste jaren sterk in aantal vooruit zijn gegaan! De kolonie op Schiermonnikoog wordt op 12.000 broedparen geschat.